

Ружицька І.В.

студентка,

КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»

МЕТОДИ КОРЕКЦІЇ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКІВ

Агресію як форму поведінки людини вивчають багато століть у аспектах філософських, етичних, психологічних, проте залишається велика кількість нерозкритих питань та аспектів. Окремо варто зазначити, що проблема виховання підлітків залишається актуальною останні десятиліття. У сучасних умовах процес формування особистості підлітка залежить від впливу різноманітних позитивних і негативних факторів. Агресивна поведінка дітей та молоді негативно впливає на особистість: перешкоджає якісній освіті, спорту та праці, порушує психіку, порушує соціальні зв'язки, знижує загальний інтелектуальний і духовний рівень.

Прояви агресії в підлітковому віці слід завчасно відслідковувати і попереджати, оскільки у підростаючої дитини агресивність переходить в індивідуально-типологічну ознаку, що позначає всі прояви поведінки в майбутньому. Іншими словами, у підлітка формується не тільки звичка до

агресивної реакції, а й внутрішньо-особистісна потреба здійснювати власні дії, використовуючи елементи агресії.

Виходячи з вищевикладеного, доцільно зосередитися на розробці комплексу заходів, які включають не лише поведінкові (тобто зовні виявлені) аспекти підліткової агресії, а й враховують особистісний аспект. Тому програма корекції агресивної поведінки в підлітковому віці має бути спрямована на розширення кола ключових продуктивних соціально-особистісних умінь підлітків з агресивною поведінкою.

Сутність, причини, характер, структуру та спрямованість агресії було неодноразово досліджено такими науковцями: А. Басс, У. Мак-Дауголл, З. Фрейд, М. Левітов, Л. Берковіц, Х. Хекхаузен, А. Адлер, О. Дроздов та ін.

Причини агресивної поведінки підлітків та способи її попередження стали основною темою досліджень Ю. Антоняна, А. Глоточкіна, Г. Абрамова, К. Ігошева, В. Кондрашенкова, І. Дубровіна, Г. Міконський. Зокрема, питання профілактики та корекції агресивної поведінки не раз привертало увагу дослідників, таких як Т. Карпінська, І. Мазоха, Л. Галушко. Так і підліткова агресивність не раз ставала предметом досліджень, зокрема у таких науковців, як В. Павелкін, Т. Ломова, І. Федук, О. Мізерна, Т. Румянцева, С. Щербанова та інші дослідники.

Види та форми агресії досліджували А. Басс, А. Єрмеєва, Д. Рідчардсон, А. Дмитрієв, Е. Фромм та ін.

Останнім часом центром наукових досліджень стали проблеми, які загострилися в сучасних умовах: агресія як проблема інклюзивної освіти (В. Азаєв, 2015); агресивність у студентському середовищі (О. Холіна, 2015); агресивна та ауто-агресивна поведінка підлітків з девіантною поведінкою (Л. Богинська, 2016); гендерний фактор агресивної поведінки (Л. Міщенко, О. Сивкова, 2013; деструктивне спілкування як фактор агресії (Я. Волкова, 2012); Ю. Стрюкова, А. Деркач, 2019); форми мовленнєвої агресії та особливості їх реалізації у процесі реконструкції інвективної моделі в англomовному політичному дискурсі ЗМІ (О. Кузик, 2011); проблема утисків у вітчизняній та зарубіжній науці (Н. Сошина, 2017) та ін.

Актуальність і важливість цих подій незаперечна, але феноменологія агресії тісно пов'язана з сучасними соціально-економічними та культурними тенденціями суспільного розвитку, в цьому сенсі постійно змінюючи специфіку агресивної поведінки. Основним завданням у цій статті є виявлення умов і шляхів корекції агресивності підлітків у сучасних умовах життя підростаючого покоління.

Дослідити основні методи психокорекційної роботи над агресивною поведінкою підлітків.

Об'єкт дослідження: методи корекції агресивної поведінки підлітків.

Предмет дослідження: агресія як форма поведінки підлітка.

Єдиного визначення поняття «агресія» не існує. У другій половині ХХ ст. науковець Л. Берковіц вказував, що одна з головних проблем у тлумаченні терміна полягає в тому, що в англійській мові це поняття означає значну кількість різноманітних дій деструктивного характеру [4].

Залежно від того, які дії можна вважати агресивними, вчені дають пояснення терміну «агресія». Так, американський психолог А. Басс стверджує, що агресія – це будь-яка поведінка, яка загрожує іншим або завдає шкоди [3].

Л. Берковіц наголошує, що дії людини можна кваліфікувати як агресію, якщо вони містять навмисні образи, а не лише призводять до таких наслідків [4].

Третя точка зору, висловлена Д. Зілманом, обмежує використання терміна агресія у спробі заподіяти тілесні ушкодження іншим [14].

У зв'язку з різноманітністю проявів агресії у людей дослідження доцільної поведінки бажано обмежити концептуальними рамками, запропонованими А. Басом. На думку багатьох вчених, концепція А. Басса найбільш доцільна для класифікації видів агресивної поведінки. Відповідно до його концепції, агресія можна виміряти за такими шкалами: фізична – вербальна, активна – пасивна та пряма – непряма. Їх поєднання визначає відповідні категорії, до яких належать різноманітні агресивні прояви [3].

Неадекватність поведінки, її відхилення від норми, прояви агресивності найчастіше проявляються в підлітковому віці, що обумовлено віковими та психологічними особливостями [2; 5; 8].

Профілактика та корекція агресивної поведінки учнів здійснюється в процесі навчання, виховання та безпосереднього самовдосконалення. Кожна з цих сфер має свої специфічні форми, методи, засоби. Разом вони створюють операційну складову цілісного процесу самовдосконалення майбутнього громадянина. Таким чином, у навчанні вирішуються не лише дидактичні завдання, а й виховні – формування, перш за все, загально-людських моральних якостей, у тому числі неагресивної поведінки.

Але це здебільшого здійснюється не шляхом «словесних відступів», а через організацію навчально-пізнавальної діяльності учнів. Кожен урок виховує в учнів позитивні морально-етичні якості працьовитості, поваги до вчителя, навчальної дисципліни, однокласників, почуття відповідальності, етичної поведінки тощо. Мова йде не тільки про форми навчального процесу [10].

Через свою складність і суперечливість цей віковий період чутливий до виникнення ситуацій, які порушують нормальний хід розвитку особистості, створюючи об'єктивні умови для прояву агресивних тенденцій. Тому можливості превентивного виховного процесу значно ефективніші за інші засоби стримування. Наприклад, заходи правової профілактики мають увійти у свідомість підлітка, стати частиною його

переконань. Форми, методи, прийоми виховання людини, стосунки взаємної довіри та поваги руйнують асоціальні установки неповнолітніх.

Вони формують якості доброти, чуйності, емпатії до інших. Ефективними формами профілактичної роботи з підлітками можуть бути: демонстрація прикладів різних моделей поведінки; рольові ігри з навчальними ситуаціями, які дають можливість перевірити на практиці:

- позитивна поведінка;
- формування зворотного зв'язку у вигляді поведінкових реакцій;
- методи перенесення позитивних якостей поведінки з навчальної ситуації в реальне життєве середовище тощо.

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що агресія у підлітків – актуальна проблема сучасності. Було визначено причини та форми агресії у підлітків. Систематизовано основні методи корекції агресивної поведінки підлітків. Поданий матеріал не повністю розкриває проблему агресії у підлітків та методи колекційної роботи, що дає підстави для більш глибокого аналізу цього питання.

Список використаних джерел:

1. Бандура А., Уолтерс Р. Подростковая агрессия: Изучение влияния воспитания и семейных отношений. – М.: Эксмо-Пресс, 2000. – 508 с.
2. Басс А.Г. Психология агрессии. *Вопросы психологии*. – 1967. – № 3. – С. 60–67.
3. Берковиц Л. Агрессия: причины, последствия и контроль. – СПб.: Прайм – ЕВРОЗНАК, 2009. – 512 с.
4. Златогорская О. Метод в теории и на практике. Программа коррекции агрессивного поведения подростков / О. Златогорская // Школьный психолог. – 2003. – № 30.
5. Карпінська Т. Основні методи та прийоми попередження і контролю агресивної поведінки / Т. Карпінська // Психологія і суспільство. – 2010. – № 4(42). – С. 104–110.
6. Лаут Г.В. Коррекция поведения детей и подростков / Лаут Г.В. и др. – М.: «Академия», 2005. – 224 с.
7. Маценко В.Ф. Индивидуальный розвиток дитини. – К.: Главник, 2007. – 128 с.
8. Можгинский Ю.Б. Агрессия подростков: эмоциональный и кризисный механизм / Ю.Б. Можгинский. – СПб, 1999. – 267 с.
9. Подоляк Л.Г. Основи вікової психології. – К.: Главник, 2006. – 112 с.
10. Семенюк Л.М. Психологические особенности агрессивного поведения подростков и условия его коррекции. – М.: Педагогика, 1996. – 86 с.
11. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности / Н.И. Шевандрин. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 184 с.
12. Zillmann D. Hostility and Aggression. Taylor & Francis Group, 1979. 272 p.